

Retningslinjer om straffegjennomføring med elektronisk kontroll for varig soningsudyktige (EKVAS)

Strgjfl. § 16 a Straffegjennomføring utenfor fengsel med elektronisk kontroll

Dersom den idømte ubetingede fengselsstraffen eller resterende tid frem til forventet løslatelse er inntil 6 måneder, og det er hensiktsmessig for å sikre en positiv utvikling og motvirke ny kriminalitet, kan straffen gjennomføres utenfor fengsel når det settes vilkår om at domfelte skal være undergitt elektronisk kontroll. Straffegjennomføring med elektronisk kontroll skal ikke besluttes dersom formålet med straffen eller hensynet til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring taler imot det.

Kriminalomsorgen skal i alle tilfeller vurdere om domfelte som er under 18 år eller varig soningsudyktig, oppfyller vilkårene for å gjennomføre straffen utenfor fengsel med elektronisk kontroll. For domfelte som er under 18 år eller varig soningsudyktig, gjelder ikke vilkåret etter første ledd om at den idømte fengselsstraff eller resterende tid frem til forventet løslatelse er inntil 6 måneder.

Bestemmelsene i § 16 annet til syvende ledd gjelder tilsvarende.

Dersom det er nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av straffegjennomføring med elektronisk kontroll, kan kriminalomsorgen beslutte bruk av digital teknologi for å kontrollere domfeltes identitet, geografiske posisjon, bevegelse og eventuelle rusbruk. Personopplysninger som behandles ved kontroll etter første punktum skal slettes etter endt straffegjennomføring, med mindre de inngår i en sak om brudd på forutsetninger eller vilkår etter § 16 annet og tredje ledd.

Tilføyd ved lov 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245), endret ved lov 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245, gjelder fjerde ledd)

Forskriften § 7-2. Hvem som kan innvilges straffegjennomføring med elektronisk kontroll

Domfelte som ikke har påbegynt straffegjennomføring av ubetinget fengselsstraff på inntil seks måneder og som oppfyller vilkårene for elektronisk kontroll, kan innvilges helgjennomføring av straffen på denne måten for å unngå eventuelle negative konsekvenser av et fengselsopphold.

Domfelte som har påbegynt straffegjennomføring og som oppfyller vilkårene for elektronisk kontroll, kan overføres til delgjennomføring på denne måten inntil seks måneder av den resterende tiden frem til forventet løslatelse, som et ledd i en hensiktsmessig progresjon. En slik overføring kan ikke foretas før en tredel av den ubetingede straffen er gjennomført, med mindre domfelte er under 18 år eller er varig soningsudyktig. Med soningsudyktig menes domfelte eller innsatte som ikke er i stand til å gjennomføre straff i fengsel etter straffegjennomføringsloven § 10 første ledd bokstav a til c eller institusjon i etter straffegjennomføringsloven § 12 av helsemessige årsaker.

Taler formålet med straffen eller sikkerhetsmessige grunner mot det, det er grunn til å anta at domfelte vil unndra seg gjennomføringen eller det ellers anses utilrådelig, skal domfelte ikke innvilges straffegjennomføring med elektronisk kontroll.

Domfelte som er dømt for seksuallovbrudd etter straffeloven kapittel 26 eller voldslovbrudd etter straffeloven §§ 274, 275, 277, 279, 281 til 286 eller 288 skal ikke innvilges straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Domfelte som er dømt for voldslovbrudd etter straffeloven §§ 271 til 273, 278, 280 eller 287, eller som har fått straffen fastsatt etter straffeloven § 276 annet ledd, kan innvilges straffegjennomføring med elektronisk kontroll, med mindre forholdet er begått mot barn eller en person som vedkommende bodde eller fortsatt bor sammen med, eller domfelte er domfelt for lignende forhold tidligere. Første og annet punktum gjelder ikke domfelte som er under 18 år eller varig soningsudyktig.

Domfelte som er siktet for nye straffbare forhold eller besluttet endelig utvist fra landet, skal ikke innvilges straffegjennomføring med elektronisk kontroll med mindre det foreligger særlige grunner.

1. Formål

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll for varig soningsudyktige (EKVAS) skal bidra til at domfelte med alvorlige og godt dokumenterte helseproblemer, som kriminalomsorgen og helsetjenesten ikke kan ivareta på en tilstrekkelig måte under straffegjennomføring i fengsel, overgangsbolig eller institusjon, likevel skal kunne gjennomføre en fengselsstraff.

2. Nærmere om ordningen

Utgangspunktet er at en dom skal fullbyrdes straks den er rettskraftig, jf. straffeprosessloven § 452. I noen saker vil straffegjennomføringen måtte utsettes eller avbrytes en periode av hensyn til domfeltes helsetilstand. I de aller fleste saker hvor dette er aktuelt, vil straffen senere kunne iverksettes eller gjenopptas med nødvendig tilrettelegging og/eller bedring av domfeltes helsetilstand. I noen få saker er det imidlertid over tid ikke mulig å gjennomføre den ubetingede fengselsstraffen i fengsel, overgangsbolig eller institusjon. Der det ikke fremstår som mulig å gjennomføre straffen i uoverskuelig fremtid er domfelte å anse for varig soningsudyktig. I disse sakene skal kriminalomsorgen alltid vurdere om domfelte oppfyller vilkårene for å gjennomføre straffen med elektronisk kontroll (heretter EKVAS).

EKVAS er et alternativ til fengsel, overgangsbolig eller institusjon for varig soningsudyktige. Domfelte får i disse sakene innvilget langvarig soningsutsettelse og/eller straffavbrudd, noe som kan pågå i svært lang tid. Dette kan føre til at adgangen til å fullbyrde straffen foreldes. I enkelte tilfeller søker domfelte også om benådning. Terskelen for benådning er høy, og i de fleste tilfellene blir ikke søknaden innvilget. EKVAS gir domfelte som er varig soningsudyktige en mulighet til å gjøre opp for seg. Det skal imidlertid være høy terskel for å innvilge EKVAS, og ordningen er ment som et siste alternativ for å få gjennomført idømt straff.

For domfelte vil forholdene i eget hjem forutsetningsvis være kjente og trygge, og eksisterende tilpasninger og rutiner for helseoppfølging og til nødvendig helsehjelp kan opprettholdes.

Retningslinjene i det følgende gjelder kun for særlige forhold knyttet til straffegjennomføring med elektronisk kontroll for varig soningsudyktige. Der ikke annet er særlig regulert, gjelder retningslinjene til § 16a for øvrig så langt de passer.

2.1 Gjennomføringstid

Begrensningene om domslengde og gjennomføringstid som fremgår av straffegjennomføringsloven (strgjfl.) § 16a første ledd gjelder ikke for domfelte som er varig soningsudyktige, jf. straffegjennomføringsloven § 16a annet ledd annet punktum.

Gjennomføringstiden for EKVAS har ingen øvre grense. Dette innebærer at gjennomføringstiden i enkelte tilfeller kan bli lang siden domfelte som er aktuelle for ordningen kan ha idømt straff eller gjenstående straff på mange år.

Dersom domfeltes helsetilstand tilsier at det er behov for avbrudd fra straffegjennomføringen for en periode, kan det innvilges straffavbrudd, se pkt. 5.5 *Straffavbrudd*.

2.2 Begrensninger lovbruddskategori

Begrensningene i lovbruddskategorier etter § 7-2 fjerde ledd første og annet punktum jf. siste punktum gjelder videre ikke for EKVAS. Dette innebærer at varig soningsudyktige kan være kandidat for straffegjennomføring med elektronisk kontroll uavhengig av det straffbare forholdets art, herunder alvorlige volds- og seksuallovbrudd. Dette forutsetter likevel at hensynet til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring ikke taler imot innvilgelse av elektronisk kontroll jf. § 16a første ledd annet punktum.

2.3 Andre begrensninger som ikke gjelder for varig soningsudyktige

Vilkåret om at en tredjedel av den ubetingede straffen må være gjennomført etter forskriften § 7-2 annet ledd, gjelder ikke for domfelte som er varig soningsudyktige.

EKVAS kan innvilges uavhengig av om domfelte er siktet for nye straffbare forhold eller vedkommende er besluttet endelig utvist fra landet, jf. henvisningen til «*særlige grunner*» jf. § 7-2 femte ledd. Med «*særlige grunner*» menes blant annet varig soningsudyktige.

EKVAS kan innvilges etter brudd på samfunnsstraff, ungdomsstraff, narkotikaprogram med domstolskontroll eller program mot ruspåvirket kjøring hvor straffen blir omgjort til fengselsstraff. Det samme gjelder varig soningsudyktige som etter brudd på vilkår for prøveløslatelse besluttes gjeninnsatt i fengsel.

2.4 Domfeltes samtykke

Ordningen er frivillig og forutsetter domfeltes samtykke. Samtykket skal være skriftlig og skal avgis i forbindelse med egnethetsvurderingen.

Dersom domfeltes helsetilstand innebærer at vedkommende åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykket omfatter og kravene til elektronisk kontroll innebærer, for eksempel fordi vedkommende lider av senil demens, er det ikke anledning til å gjennomføre straff med elektronisk kontroll.

2.5 Særlig om samboendes samtykke

Samboende skal forklares hva straffegjennomføringen innebærer, herunder lengden og omfanget av gjennomføringen, kontroll og oppfølging av domfelte i form av besøk og samtaler med kriminalomsorgen, samt begrensninger i domfeltes bevegelsesfrihet. I tilfeller hvor gjennomføringstiden potensielt kan bli lang, er det særlig viktig å gjøre oppmerksom på dette. Det

må videre informeres om at samtykket når som helst under eller før straffegjennomføringen starter kan trekkes tilbake. Kriminalomsorgen skal legge til rette for at samboende ikke skal lide unødig overlast ved gjennomføring av elektronisk kontroll.

Dersom en samboende ønsker å trekke sitt samtykke *etter* at straffegjennomføringen er påbegynt, bør kriminalomsorgen gjennom en samtale med den samboende undersøke bakgrunnen for at samtykket trekkes. Når en samboende trekker sitt samtykke skal kriminalomsorgen så langt det er mulig finne andre løsninger, for eksempel bistå domfelte i å skaffe seg en ny egnet bolig. Dersom det ikke er mulig å finne andre løsninger slik at straffegjennomføring med elektronisk kontroll kan gjennomføres, må straffegjennomføringen avbrytes. For øvrig vises til pkt. 5.4 *Endrede forutsetninger for straffegjennomføringen*.

3. Krav til domfelte under straffegjennomføringen

3.1 Særlig om avvik fra aktivitetsskjemaet som følge av sykdom

Avvik fra aktivitetsskjemaet som følge av egen sykdom som er av annen karakter enn det som ligger til grunn for at domfelte er vurdert som varig soningsudyktig, skal dokumenteres fra første fraværsdag ved legeerklæring, det samme gjelder ved avvik som følge av barns sykdom. Legeerklæringen skal fremlegges for kriminalomsorgen innen tre dager fra første fraværsdag.

Dersom domfelte under EKVAS legges inn i sykehus skal kriminalomsorgen vurdere om domfelte skal overføres til straffegjennomføring etter straffegjennomføringsloven § 13.

Dersom gjennomføringen medfører at domfeltes helsetilstand forverres, skal kriminalomsorgen vurdere straffavbrudd, jf. straffegjennomføringsloven § 35. Gjennomføringen kan gjenopptas når domfeltes helsetilstand tåler det.

3.2 Særlig om sysselsettingens innhold og omfang

Sysselsetting for EKVAS må tilpasses helsetilstanden til domfelte. Det godtas flere ulike former for sysselsetting enn det som fremgår av de ordinære retningslinjene for straffegjennomføring med elektronisk kontroll.

Dersom domfeltes helsetilstand, soningsudyktighet eller funksjonshemming *begrenser aktiviteten i vesentlig grad* kan det gis anledning til sysselsetting i mindre enn 20 timer.

Dersom domfeltes helsetilstand, soningsudyktighet eller funksjonshemming gjør sysselsetting *umulig* kan kravet til sysselsetting fravikes i sin helhet.

Domfelte har imidlertid fortsatt anledning til å være sysselsatt utover det ovenfor nevnte dersom helsetilstand, soningsudyktighet eller funksjonshemming gjør dette mulig.

Sysselsettingen skal i utgangspunktet skje utenfor hjemmet. Dersom dette ikke lar seg gjøre på grunn av domfeltes helsetilstand kan det godtas at sysselsetting skjer i hjemmet.

Kriminalomsorgen skal godkjenne sysselsettingen. Innhold og omfang av sysselsettingen må vurderes konkret i den enkelte sak.

3.3 Særlig om møter for kriminalomsorgen ved lengre gjennomføringstid

For EKVAS vil gjennomføringstiden og domslengden kunne være av lengre tids varighet enn ordinære EK-saker. For domfelte som gjennomfører straff med elektronisk kontroll på over fire

måneder skal det derfor med jevne mellomrom i gjennomføringen foretas en vurdering av straffegjennomføringen så langt. I en slik samtale skal kriminalomsorgen sammen med domfelte vurdere gjennomføringsplanen, og den domfelte og eventuelle samboende skal gis anledning til å si hva vedkommende synes om straffegjennomføringen.

Dersom domfeltes helsesituasjon ikke gjør det mulig å møte hos kriminalomsorgen, kan samtalen gjennomføres i domfeltes hjem.

4. Reaksjon på brudd på krav og vilkår

Ved brudd på krav og vilkår som kriminalomsorgen har satt for straffegjennomføringen kan kriminalomsorgen gi skriftlig irettesettelse etter § 40 tredje ledd. Skriftlig irettesettelse skal ilegges dersom bruddet er av mindre alvorlig karakter og av beskjedent omfang.

Ved brudd på krav og vilkår har kriminalomsorgen også mulighet til å endre vilkårene som er satt for straffegjennomføringen, for eksempel i form av å beslutte økt kontroll, dersom dette anses nødvendig for en videre hensiktsmessig gjennomføring.

Ved alvorlige og gjentatte brudd over noe tid, nye straffbare og dersom domfelte ikke viser vilje og evne til å endre sin adferd, skal kriminalomsorgen vurdere å stanse straffegjennomføringen. Stansen gjelder fra det tidspunktet kriminalomsorgen treffer vedtak. Saken skal da overføres til det fengselet hvor domfelte enten opprinnelig var innkalt til, hadde soningsutsettelse eller straffavbrudd fra, for en ny vurdering av om domfelte bør kalles inn, ev. innvilges straffavbrudd.

Kriminalomsorgen kan på et senere tidspunkt vurdere om EKVAS kan gjenopptas for eksempel i forbindelse med vurdering av forlengelse av straffavbrudd. Domfelte må i så fall vise vilje og motivasjon til gjenoppta gjennomføringen.

4.1 Særlig om bruk av rusmidler

Sett hen til denne gruppens særegne karakter og hensynet til at flest mulig skal få mulighet til å gjennomføre straffen, kan det utvises en noe større toleranse for eventuelle påviste rusrelaterte brudd enn i ordinære EK-saker.

5. Saksbehandlingen

5.1 Saksgang

Dersom regionalt nivå i forbindelse med behandling av saker om langvarig soningsutsettelse og straffavbrudd blir kjent med enkeltsaker hvor man på bakgrunn av opplysninger i den konkrete sak vurderer domfelte som en *mulig* kandidat for EKVAS, skal domfelte informeres om muligheten for å søke om å gjennomføre straffen med elektronisk kontroll.

Ordningen er frivillig, og domfelte må selv fremme søknad om EKVAS. Søknad fremsettes for og behandles av fengselet domfelte enten har vært innkalt til eller har straffavbrudd fra, eller den enhet som har fått særlig ansvar for å behandle slike søknader.

Når domfelte er idømt fengselsstraff på mer enn ti år fattes vedtaket av regionalt nivå. Lokalt nivå er imidlertid gitt myndighet til å avslå søknader i saker hvor domfelte er idømt mer enn 10 år fengselsstraff, jf. forskriften § 2-1.

Domfelte skal som hovedregel alltid ha forsøkt å gjennomføre straffen i fengsel, overgangsbolig eller institusjon før vedkommende kan vurderes som varig soningsudyktig og innvilges EKVAS. Unntak kan kun gjøres i særlige tilfeller hvor domfeltes helsetilstand åpenbart ikke kan ivaretas av kriminalomsorgen og helsetjenesten på en tilstrekkelig måte.

I vurderingen av om domfelte er å anse som en mulig kandidat for EKVAS skal det for det første ses hen til hvor mange ganger domfelte har fått innvilget soningsutsettelse og/eller straffavbrudd begrunnet i helsetilstand. Dersom domfelte har hatt gjentatte utsettelse og/eller avbrudd i en lengre periode, skal dette tillegges vekt i vurderingen. Det må videre foretas en konkret og skjønnsmessig helhetsvurdering av alle sakens opplysninger, herunder foreliggende uttalelser og vurderinger fra helsepersonell sammenholdt med domfeltes historikk knyttet til tidligere soningsutsettelse/straffavbrudd.

De helsemessige årsakene til soningsudyktigheten må være godt og tilstrekkelig dokumenterte. Domfelte har selv ansvaret for å fremlegge relevant og oppdatert dokumentasjon i saken.

Eventuell uttalelse om domfeltes soningsudyktighet fra domfeltes fastlege eller annen behandlende lege eller psykolog er ikke tilstrekkelig alene.

Først dersom domfelte vurderes som en kandidat for EKVAS skal det innhentes vurdering fra uavhengig sakkyndig med hensyn til soningsdyktigheten og hvorvidt denne må anses å være varig. Kriminalomsorgen har det økonomiske og praktiske ansvar for innhenting av slik erklæring.

I de tilfeller hvor det allerede foreligger en vurdering fra uavhengig sakkyndig om soningsdyktigheten må det vurderes om denne er tilstrekkelig oppdatert i forhold til domfeltes helsetilstand på søknadstidspunktet. Dersom det ut fra sakens opplysninger ikke er grunn til å anta at domfeltes tilstand har bedret seg i tiden etter tidligere erklæring, er det ikke behov for å innhente en fornyet vurdering.

Dersom kriminalomsorgen etter innhenting av vurdering fra ekstern sakkyndig finner at domfelte er varig soningsudyktig skal det foretas en egnethetsvurdering. Se punkt 5.3 *Egnethetsvurdering*.

Ansvar under gjennomføringen

Friomsorgskontoret har under gjennomføringen ansvar for oppfølging, kontroll og gjennomføring av straff med elektronisk kontroll. Ansvaret omfatter også myndighet til å treffe avgjørelser i saken, herunder ved søknad om permisjon, fastsettelse, endring og oppheving av vilkår, reaksjoner, straffavbrudd, løslatelse og eventuelle vilkår ved prøveløslatelse.

5.2 Søknaden

Søknad om EKVAS kan fremsettes både skriftlig og muntlig. Dersom domfelte fremsetter søknad muntlig, skal søknaden nedtegnes.

Frem satt søknad medfører ikke i seg selv utsatt iverksettelse av soningsinnkalling.

5.3 Egnethetsvurdering

Friomsorgskontoret skal undersøke om forutsetningene for EKVAS er til stede og det skal foretas en egnethetsvurdering av domfelte.

Egnethetsvurderingen skal inneholde en vurdering av domfelte og vedkommendes egnethet til å gjennomføre straffen med elektronisk kontroll. Den som foretar egnethetsvurderingen skal på

bakgrunn av egnethetsvurderingen komme med en innstilling til hvorvidt søknaden bør innvilges. Friomsorgskontoret oversender egnethetsvurdering med innstilling til fengselet.

I forbindelse med egnethetsvurderingen skal kriminalomsorgen som hovedregel gjennomføre minst ett hjemmebesøk for å undersøke domfeltes boligforhold, herunder de tekniske forutsetningene for elektronisk kontroll, samt snakke med eventuelle samboende. Domfelte skal informeres om de krav og vilkår som gjelder for straffegjennomføringen.

Egnethetsvurderingen bør skje så snart som mulig etter at kriminalomsorgen har mottatt domfeltes søknad eller har funnet at domfelte er en mulig kandidat for straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Dagen for iverksetting av straffegjennomføringen bør ligge så nært i tid som mulig etter at søknaden er innvilget og helst innen en måned fra vedtaket er fattet.

Domfeltes forhold til rusmidler skal fremgå av egnethetsvurderingen. Det skal også fremgå hvilke tiltak som er gjennomført under et eventuelt fengselsopphold for å forebygge misbruk.

Det skal om nødvendig benyttes tolk i forbindelse med kartleggingen, for eksempel dersom domfelte er alvorlig hørsels- eller talehemmet eller ikke behersker norsk. Den domfeltes behov for tolk i løpet av straffegjennomføringen skal kartlegges.

Domfelte som opptrer truende under saksforberedelsen eller som er påvirket av rusmidler eller som på annen måte unnlater å medvirke til saksforberedelsen, skal som hovedregel anses uegnet for straffegjennomføring med elektronisk kontroll.

5.4 Endrede forutsetninger for straffegjennomføringen

Hvis samboende som tidligere har samtykket i straffegjennomføringen trekker samtykket tilbake, skal det så snart som mulig utredes hva som er årsaken til tilbaketrekking av samtykket og om det er mulig å opprettholde straffegjennomføringen ved at domfelte tar opphold i annen bolig, før det besluttes avbrudd.

Omstendigheter som innebærer at den elektroniske kontrollen ikke fungerer, for eksempel brann, strømbrudd, endrede forhold for telefondekning eller lignende, kan føre til avbrudd i straffegjennomføringen. Det skal imidlertid alltid vurderes om straffegjennomføringen kan opprettholdes, for eksempel ved at domfelte tar opphold på midlertidig bolig, eller kontrolleres på annen måte, før det besluttes avbrudd.

5.5 Straffavbrudd

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll kan for domfelte som er varig soningsudyktige være belastende ved lengre dommer og gjennomføringstid. Kriminalomsorgen må derfor se hen til domfeltes helsetilstand og behov for avbrudd fra straffegjennomføringen, og innvilge straffavbrudd dersom helsetilstanden tilsier det. EKVAS kan gjenopptas når domfeltes helsetilstand tilsier det.